

Jan Bauer

**Bílá místa
našich dějin**

Dozvíme se, jak to bylo doopravdy?

Jan Bauer

**Bílá místa
našich dějin**

Dozvíme se, jak to bylo doopravdy?

Copyright © Jan Bauer, 2013

Editor: © Josef Pepson Snětivý, 2013

Cover & Layout: © Nakladatelství ČAS, Alena Laňková, 2013

© Nakladatelství ČAS, 2013

ISBN 978-80-7475-108-0

» Úvodem «

Kdybychom posuzovali dějiny očima školního dějepisu, byla by to jen snůška jmen a těžko zapamatovatelných dat. V ještě horším případě pak nepříliš záživné povídání o výrobních silách, třídách, sociálních vrstvách, úloze osobností a širokých mas a podobně. Naštěstí existují ještě jedny dějiny, dějiny plné vzrušujících a záhadných příběhů. Takové, které by opatrní a až přehnaně seriózní historici před námi nejraději zcela utajili, protože podle jejich mínění znevažují jejich ctihodný vědní obor. A to navzdory tomu, že takové příběhy jsou skutečným kořením dějin, a kdyby je učitelé vyprávěli žákům a studentům v hodinách dějepisu, byl by to zaručeně ten nejzajímavější a nejpoutavější školní předmět. Jen si připomeňme alespoň záhadu nikdy nenalezené Atlantidy či tajemství Velikonočního ostrova nebo záhadného vězně se železnou maskou!

Ale i české dějiny nabízejí nejednu dech beroucí záhadu, nejedno dráždivé tajemství. Předkládám Vám, milý čtenáři, osmadvacet příběhů z českých a moravských dějin, které spojují slova „bílá místa“. Většinou vycházejí z hypotéz a domněnek vážených historiků i amatérských badatelů, kteří se nebáli dát všanc svou seriózností a, obrazně řečeno, jít s kůží na trh. Mnohdy jsou jejich

tvrzení přinejmenším diskutabilní, často jen nadhazují otázku, na niž zatím neznáme odpověď a kdo ví, zda kdy znát budeme. V každém případě jsou to příběhy nanejvýš poutavé a, nebojím se napsat, i vzrušující. Proto Vás nebudu dále napínat a zvu Vás na pouť dávnou českou a moravskou minulostí, při níž se jistě nebudete nudit.

Jan Bauer

» **PŘÍBĚH PRVNÍ** «

Záhadný masakr v Býčí skále

Moravský kras, ten podivuhodný kousek země na sever od Brna, dodnes vzrušuje svým labyrintem krápníkových jeskyní, podzemní řekou Punkvou a strašnou propastí Macochou. Třebaže je dnes už především turistickou atrakcí, je tu stále dost nepoznaného, neprobádaného, co přitahuje badatele a milovníky tajemna. V druhé polovině 19. století mezi ně patřil také nadšený průkopník archeologie a speleologie doktor Jindřich Wankel. Původem Pražan křtěný Vltavou se po vystudování medicíny zamiloval do této podivuhodné, romantické krajiny Moravského krasu, kam ho zavál osud v podobě nabídky místa lékaře v železárnách hraběte Salma v Blansku.

Někdejší spolužák Karla Havlíčka Borovského, přítel malíře Josefa Mánesa a aktivní účastník svatodušních bouří v červnu 1848 začal ve svém volnu s velkým zaujetím prolézat dosud neprozkoumané jeskyně Moravského krasu a přinášet odtud kosti pravěkých zvířat. Místní lidé ho asi kvůli tomu považovali za lehce potrhlého podivína. Sami měli pro tyto staré kosti praktičtější využití. Na vrchovatě naložených vozech je odváželi do okolních cukrovarů, kde z nich získávali spodium, kostní uhlí. Jindřich

Wankel byl však nadšenec, který se o posměch nevědomých venkovanů nestaral. A tak se mu díky pílí a sběratelskému nadšení podařilo v jeskyních nalézt, shromáždit a sestavit celé dvě kostry vymřelého jeskynního medvěda, z nichž jedna je dodnes k vidění v expozici pravěku Moravského zemského muzea v Brně. Vedle zvířecích kostí však ze svých výprav přinášel i kamenné nástroje a zbytky nádob, takže celkem brzy proměnil dva pokoje a sklep svého domu v Blansku ve skladiště. Záliba doktora Wankela brzy přerostla ve vážný vědecký zájem. V roce 1873 představil své pravěké exponáty dokonce na světové výstavě ve Vídni, o rok později se zúčastnil archeologického sjezdu v Kyjevě a byl zde zvolen členem Carské archeologické společnosti.

Jeho největší objevy jsou spojeny s jeskyní Býčí skála u Křtin. Poprvé tu začal kopat v roce 1867 a podařilo se mu nalézt stopy po osídlení ze starší doby kamenné, tedy jednoduché kamenné nástroje, výrobky z mamutích a medvědích kostí, obložky zdobené krátkými příčnými rýhami a také lidskou čelist. V té době to byla vědecká senzace prvního řádu. Vždyť se tehdy jednalo o nejstarší pozůstatky existence člověka u nás!

Nálezy z moravské jeskyně se rázem zařadily po bok už proslulých jeskynních objevů ve Francii, Anglii či Německu.

Staroegyptský bůh v Moravském krasu

Na největší tajemství Býčí skály ovšem kupodivu nenarazil zvědavý doktor Wankel, ale dva studenti, kteří byli v nedalekých Olomučanech v létě roku 1869 na prázdninách. Hnání mladistvou zvědavostí a touhou po dobrodružství se bratřenci Gustav a Er-

nest Felklovi pustili do průzkumu této jeskyně. Gustav, posluchač lékařské fakulty, si přitom všiml, že na dně předsíně této jeskyně ve vodou naplaveném písku, který občas těžili dělníci pro blízkou huť, leží nějaké kosti. Jako medik v nich ihned rozpoznal kosti lidské a v naději na nějaký zajímavý nález začal s Ernestem písek prohledávat.

Po chvíli narazili na starou hliněnou nádobu. Když si ji prohlíželi, vypadla z ní spečená hrouda, která se jim pod rukama drolila, až se z ní nakonec vyloupala bronzová soška býčka. V tu chvíli nevěřili vlastním očím. Vždyť jen považte! Našli plastiku býka v jeskyni, které se odnepaměti říkalo Býčí skála. To jistě nemohlo být jen tak.

Zpráva o fantastickém nálezu se pochopitelně donesla doktoru Wankelovi. Tento amatérský archeolog až doposud bádal jen uvnitř jeskyně a tam také našel pozůstatky po pravěkých lidech. Vstupní předsíně zatím opomíjel. Objev dvou studentů mu vnukl myšlenku, že Býčí skála je zřejmě slovanskou svatyní, kde naši předkové uctívali nějaké býčí božstvo, podobné staroegyptskému bohu Apisovi. Ten, jak známo, ztělesňoval boha Ptaha, stvořitele světa, praotce bohů i lidí a dokonce stvořitele sebe samého. V poněkud romantických představách badatelů z 19. století mohly slovanské kultury navazovat na staroegyptské náboženství, brát si z něho motivy a inspiraci. A bronzová soška z předsíně Býčí skály byla evidentně kultovním předmětem. Jindřich Wankel si v souvislosti s ní také určitě vzpomněl na pověsti, které se o Býčí skále tradovaly. O půlnoci se prý ozýval z podzemí zpěv, jindy nářek, rozsvěcovala se tu tajemná světýlka a divoce rejdlili kostlivci...

Doktor Wankel, podobně jako jiní tehdejší archeologové, věřil, že ve všech pověstech se odrážejí dávné skutečnosti. Nález bronzového býčka se zdál potvrzovat jeho domněnku o pohanské

svatyni, kultovním místě, které ve vlasteneckém nadšení okamžitě přisoudil starým Slovanům. Zbývalo, aby si to ověřil na místě, a proto v roce 1872 prozkoumal předsíň jeskyně Býčí skála. Vyneslo mu to životní objev, nad nímž renomovaní archeologové dodnes krčí rameny a mluví o nepochopitelné záhadě či strašném tajemství.

Pohřeb halštatského velmože

Jistě se Vám teď dere na jazyk zvědavá otázka, co že to vlastně tak překvapivého a dokonce hrůzně tajuplného amatérský archeolog Wankel našel. Začneme pěkně od začátku. Nejdříve se totiž musel vypořádat s nahromaděnými vápencovými balvany z před dvěma a půl tisíciletím zříceného stropu jeskyně. Teprve pak narazil na rozlehlé spáleniště, zřejmě pozůstatek nějakého požáru, pokryté silnou vrstvou popela a zbytky zuhelnatělých či leckdy jen ohořelých trámů. Na dávno vychladlém ohništi spočívaly zbytky vozu, okovaného bronzovými a železnými plechy. V jeho blízkosti našel kamenný pult, snad oltář, na němž ležely useknuté lidské ruce, samozřejmě jen jejich kosterní pozůstatky, se spoustou prstenů a náramků.

Nebyly to však jediné lidské kosti v jeskyni. Naopak se zdálo, že tady pod Býčí skálou se v hodně vzdálené minulosti odehrál krvavý horor či strašná katastrofa. Vždyť kostry, ať už vcelku, či jenom jejich části, se válely doslova všude. Nechyběla těla bez hlavy, naopak tu ležely jen lebky, některé zjevně upravené jako číše. Jedna taková byla vrchovatě naplněna dávno zuhelnatělým zrnem. V jiném případě byla celá lebka uložena do bronzového kot-

líku. Stejně jako utaté ruce na kamenném oltáři byly i další kostry „okrášleny“ jemně zpracovanými zlatými či bronzovými šperky, často zdobenými jantarem. Dohromady zde doktor Wankel napočítal na čtyřicet lidských koster. Dalším zkoumáním zjistil, že převážně patřily mladým dívkám. Vedle nich nechyběly ani dvě koňské kostry a kosti dalších domácích zvířat.

Co se tady vlastně odehrálo za strašné drama? MUDr. Jindřich Wankel usoudil, že se jednalo o rituální pohřeb nějakého dávného velmože. Zabité mladé dívky, některé pouze asi dvanácti- či třináctileté, byly zřejmě jeho četné manželky, které ho po způsobu žen indických mahárádžů doprovázely na onen svět. Pokud jde o zmiňované zbytky vozu, jednalo se nepochybně o pohřební vůz, který měl vznešeného knížete či náčelníka dopravit do říše mrtvých. Podobné použití vozů známe dnes i z jiných aristokratických hrobů ze starší doby železné, nazývané také dobou hallstatskou (asi 700 až 500 let př. n. l.). Správně bychom však měli napsat hallstattskou, protože se tak nazývá podle archeologických nálezů z okolí rakouského města Hallstattu, proslaveného těžbou soli a také rozsáhlým keltským pohřebištěm.

Doktor Wankel svou představu o rituálním pohřbu velmože dokonce literárně ztvárnil a později ji zveřejnil archeolog prof. Karel Absolon ve své knize *Moravský kras*: „... Dlouhý a slavnostní průvod pohyboval se opuštěným údolím. Pomalu se táhl na neschůdné cestě, nežli dosáhl jeskyně. Byl to pohřební průvod! Na dřevěném, bronzovými plechy a železem pobitém, dvěma oři taženém voze ležela mrtvola. Následovali ozbrojení muži, kteří s sebou vlekli mnoho žen a dívek. Ty byly krásné a mladé, oděné do drahocenných šatů, ozdobené pestrými perlami ze skla a jantaru, ověšené šperky zlatými i bronzovými, bohatý vlas byl spou-

tán zlatými čelenkami, na bedrech zářily zlaté spony a ruce i nohy objímaly zlaté a bronzové náramky i prsteny. Smutně kráčely dopředu a je následovalo množství lidu se zásobami obilí, s obětními nádobami a obětními zvířaty, aby tyto doklady orby a polního hospodářství byly milovanému vladaři vloženy do hrobu... Před jeskyní se průvod zastavil. V předsíni, ozářené jen slabě magickým odleskem denního světla, byla nakupena hranice z dřevěných polen a vedle ní postaven kamenný oltář. Pak byl vůz i s mrtvolou vytažen na hranici a tato zapálena. S praskotem zaplápolal plamen do výše a osvětlil temnou jeskyni do svitu denního, osvětlil hrůznou a děsnou scénu, která nyní následovala... Ženy i muži byli přivlečeni dovnitř, kolem hranice seskupeni a usmrceni. Ně kterým byly uťaty ruce, jiným byly rozpolceny lebky a hrůzné vraždění trvalo tak dlouho, až všechny tyto nešťastné oběti zemřely. Na oltáři pak provedl kněz hrůznou ceremonii za asistence nejstatečnějších spolubojovníků zemřelého knížete... Také oba koně a jiná domácí zvířata, ovce, kozy, vepři, byla rozporcována a jejich údy po jeskyni rozházeny. Nádoby s obětními dary byly navršeny na hromadu a po všem bylo rozházeno obilí. A když pohřební hostina byla u konce, mrtvola i s hranicí a všemi předměty se sesula v hromadu popela, naválelo množství lidu ohromné balvany na všechny mrtvoly a celou předsíň jeskyně, aby posvátné místo bylo před rouhači ochráněno a stopy pohřbu zahlazeny...“

Zapomenutý předmět z jiných světů?

K vyprávění doktora Wankela bych chtěl dodat, že představa záměrně rozházených částí domácích zvířat a rozmetaného obilí

*Bronzová plastika býčka nalezená v jeskyni
Býčí skála*

sice zřejmě odpovídá stavu, v jakém je v předsíni Býčí skály našel, ale ne rituálnímu pohřbu, jak ho známe z jiných nalezišť. Spíše bychom se domnívali, že všechny předměty budou uspořádány v úhledném pořádku, důstojném postavení vznešeného mrtvého, a nikoliv nahodile poházeny. Ale ve skutečnosti neslo dno jeskyně stopy zuřivého a vražedného ničení. Vypadalo to, jako by někoho popadl šílený amok, pod jehož vlivem se doslova